

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Institutionen för statsvetenskap

Costa Ricas konsolidering

När konsoliderades Costa Ricas demokrati utifrån ett maximalistiskt perspektiv?

*Kandidatuppsats i statsvetenskap
HT 2013
Karl Andersson
Handledare: Martin Nilsson*

Abstract

This thesis aims to examine when democratic consolidation took place in Costa Rica from a maximalistic perspective. The hypothesis is that it's likely that the democracy was not consolidated as early as 1953 which would be the case if applying a minimalistic perspective. Linz and Stepan's theory about democratic consolidation has been chosen as the theoretical framework of the thesis and the research has been conducted by using a qualitative text analysis. The thesis comes to the conclusion that Costa Rica's democracy completed its consolidation 1978 when the previously banned communist party *Partido Vanguardia Popular* was allowed to compete for votes again in the 1978's presidential and parliamentary elections. From that point no party was excluded from taking part in free and fair elections.

Nyckelord

Demokrati, demokratisering, konsolidering, Costa Rica, Linz och Stepan

Innehållsförteckning

1 Introduktion	4
1.1 Problemformulering	4
1.2 Syfte och frågeställning	5
2 Teori	6
2.1 Centrala begrepp	6
2.1.1 <i>Demokrati</i>	6
2.1.2 <i>Demokratisering</i>	7
2.2 Tidigare forskning	7
2.2.1 <i>Konsolidering i Costa Rica</i>	7
2.2.2 <i>Konsolideringsforskning</i>	9
2.3 Konsoliderad demokrati	11
2.4 Analysram och operationalisering	14
3 Metod	17
3.1 Forskningsdesign	17
3.2 Fallet Costa Rica	18
3.3 Konsolideringsperspektiv och operationalisering	18
3.4 Material och källkritik	19
4 Costa Ricas konsolidering	21
4.1 Bakgrund	21
4.1.1 <i>Från conquista till självständighet</i>	21
4.1.2 <i>Kaffeeliten och liberalisering</i>	22
4.1.3 <i>Transitionen</i>	23
4.2 1949-1962	25
4.2.1 <i>1949 års konstitution</i>	25
4.2.2 <i>Väg mot konsolidering</i>	28
4.3 1962-1974	31
4.4 1974-1986	35
5 Slutsats	39
Referenser	41

Tabellförteckning

Tabell 1 Analysram	14
Tabell 2 Val till Asamblea Constituyente.....	25
Tabell 3 Presidentval 1948, 1953 och 1958	28
Tabell 4 Parlamentsval 1948, 1953 och 1958.....	28
Tabell 5 Analysram 1949-1962	30
Tabell 6 Presidentval 1962, 1966 och 1970	31
Tabell 7 Parlamentsval 1962, 1966 och 1970.....	31
Tabell 8 Analysram 1949-1974	34
Tabell 9 Presidentval 1974, 1978 och 1982	35
Tabell 10 Parlamentsval 1974, 1978 och 1982.....	35
Tabell 11 Analysram 1949-1986	37

1 Introduktion

1.1 Problemformulering

Inom demokratiseringsforskningen finns det två huvudsakliga perspektiv på demokrati, ett minimalistiskt och ett maximalistiskt. Enligt det minimalistiska perspektivet bedöms huruvida en regim är demokratisk eller inte utifrån allmänna, fria och rättvisa val mellan minst två partier. Utifrån detta perspektiv har Costa Rica haft fria och rättvisa val sedan 1953, vilket gör landet till Latinamerikas längst varande demokrati. Detta synsätt tillämpades inom den tidigare demokratiseringsforskningen. Emellertid har perspektivet fått utså kritik för en allt för bred syn på vilka stater som kan anses vara demokratiska. Kritiker menar att institutioners effektivitet, medborgarnas uppfattningar om demokrati och de styrandes beteende och attityder också är faktorer att ta i beaktning vid demokrati-bedömning. Sentida demokratiseringsforskning har därför kommit att fokusera på mer långtgående faktorer än fria och rättvisa val. Detta perspektiv är det maximalistiska. Det årliga demokratiindexet från Freedom House, som baserar sig på Robert Dahls polyarkimodell definierar demokrati utifrån ett maximalistiskt perspektiv. Där ingår bland annat faktorer som yttrandefrihet, tillgång till alternativa informationskällor och föreningsfrihet.¹

För att förklara och bedöma demokratisering finns det en stor mängd teorier att tillgå. Gemensamt för dessa, trots sina skiljaktigheter, är att demokratisering som process består av tre faser: liberalisering, transition och konsolidering. Vid bedömning av konsolidering, det vill säga huruvida demokratin har befästs och institutionaliserats, är även det minimalistiska och maximalistiska perspektivet tillämpliga. Samuel Huntington har ett minimalistiskt perspektiv och menar att det krävs två fredliga och demokratiska val där vinnaren i första valet lämnar över makten till oppositionen i det andra valet för att en demokrati skall anses som konsoliderad. Ett maximalistiskt mått på konsolidering har bland andra Larry Diamond, Juan Linz och Alfred Stepan som tar upp krav på uppfattning om demokratins legitimitet på mass- och elitnivå.²

---

¹ Grugel, Jean. *Democratization: A Critical Introduction*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2002, 4f. Linde, Jonas och Ekman, Joakim. *Demokratiseringsprocesser: Teoretiska ansatser och empiriska studier*. Lund: Studentlitteratur AB, 2006, 15ff, 19f. Smith, Peter. *Democracy in Latin America*. New York: Oxford University Press, 2005, 40.

² Huntington, Samuel P. *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century*. Norman: University of Oklahoma Press, 1991, 266f. Linde och Ekman, 13f, 26-36.

Tidigare studier om Costa Ricas konsolidering, som bland annat har bedrivits av John A. Booth och Terry Lynn Karl, har varit inriktad på vilka faktorer som ligger bakom landets konsolidering. Booth och Karl är överens om att Costa Ricas demokrati är konsoliderad och att landet är Latinamerikas längst varande demokrati. Dock ger ingen av dem två något svar på när demokratin konsoliderades i Costa Rica.³ En stor del av den demokratiseringsforskning som har bedrivits har fokuserat på de stater som ingick i den så kallade tredje vågen, en tidsepok från mitten av 70-talet då flera länder i Sydeuropa, Latinamerika, Asien samt Afrika demokratiserades. De äldre demokratiernas konsolidering, däribland Costa Ricas, har i en viss mån tagits för givet.⁴ Exempelvis vet vi alla när Sverige hade sitt första fria och rättvisa val, men få kan säga när demokratin blev konsoliderad i Sverige. Sett utifrån ett maximalistiskt demokratiseringsperspektiv kanske Costa Rica inte hade en fullt fungerande och etablerad demokrati så tidigt som den tidiga demokratiseringsforskningen gör gällande. Därför kan en undersökning med ett maximalistiskt och mer nutida synsätt på demokrati leda till att man bör revidera synen på demokratisk utveckling i Costa Rica. Således ämnar denna uppsats till att undersöka när demokratin konsoliderades i Costa Rica.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att undersöka när Costa Ricas demokrati konsoliderades utifrån ett maximalistiskt perspektiv. För att besvara uppsatsens syfte formuleras frågeställningarna som följande:

- *Finns de aktörmässiga och strukturella förutsättningarna för konsolidering på plats under perioden 50- och 60-talet?*
- *Finns de aktörmässiga och strukturella förutsättningarna för konsolidering på plats under perioden 70- och 80-talet?*

Frågeställningarna motiveras med bakgrund i att en liberal demokrati installerades 1953 och att vid 90-talets inträde bekräftar tidigare forskning att en konsolidering fanns på plats.⁵

---

³ Booth, John A. *Costa Rica: Quest for Democracy!* Boulder: Westview Press, 1998: Karl, Terry Lynn. Dilemmas of Democratization in Latin-America. *Comparative Politics*. 23 no.1 (1990): 1-21.

⁴ Linde och Ekman, 57.

⁵ Karl (1990), 1-21: Karl, Terry Lynn. The Hybrid Regimes of Central America. *Journal of Democracy*. 6 no.3 (1995), 72-86: Smith, 40.

2 Teori

För att undersöka när Costa Ricas demokrati konsoliderades utifrån ett maximalistiskt perspektiv krävs teoretiska definitioner av demokrati och demokratisering samt ett teoretiskt perspektiv. Kapitlet inleds med en teoretisk definition av de två begreppen som följs av tidigare forskning om konsolidering i Costa Rica. Sedan följer en diskussion kring konsolideringsteorier som sedan mynnar ut i uppsatsens teoretiska perspektiv. Avslutningsvis redogörs uppsatsens analysram som baseras på det valda teoretiska perspektivet.

2.1 Centrala begrepp

2.1.1 Demokrati

Det finns åtskilliga definitioner av demokrati. Bland de framträdande demokratimodellerna finner man valdemokrati, deltagardemokrati och liberal demokrati. Valdemokrati anammas av forskare med ett minimalistiskt demokratiperspektiv. Kännetecknande för valdemokratien är att demokrati ses som politikens formella reglering där etablerandet av fria och rättvisa val också ses som en etablering av demokrati.⁶ Deltagardemokrati intar en extrem-maximalistisk position där medborgarna skall kunna delta och påverka politiken på andra sätt än att bara utse politiska representanter i val. Deltagardemokrati kan snarare ses som ett utfall i stället för en procedur.⁷

En tredje demokratimodell är liberal demokrati. Liberal demokrati är maximalistisk och intar en position mellan val- och deltagardemokrati. Fria och rättvisa val är ett krav, men krav på fri- och rättigheter tillkommer.⁸ Liberal demokrati har till största delen fått sin innebörd från Robert Dahls polyarkimodell. Dahl menar att en grundförutsättning för demokrati är att det finns en politisk enhet, en stat. Vidare menar Dahl att åtta kriterier skall uppfyllas: Valda befattningshavare, fria och opartiska val, allmän rösträtt, rätt att kandidera i val, yttrandefrihet, tillgång till alternativa informationskällor, föreningsfrihet samt institutioner som säkerställer att regimen rättar sig efter folkets röster. Robert Dahls liberala demokrati kommer att gälla som studiens

---

⁶ Silander, Daniel. *Democracy From the Outside-In?*. Växjö: Växjö University Press, 2005, 27.

⁷ Pateman, Carole. *Participation and Democracy Theory*. Cambridge: Cambridge University Press, 1970, 3ff,42ff.

⁸ Silander, 28f.

demokratidefinition. Den har valts eftersom när man talar om konsolidering är det underförstått att det är en liberal demokrati som skall konsolideras. Robert Dahls polyarkidefinition är också den definition på liberal demokrati som är mest accepterad inom demokratiseringsforskningen.⁹

2.1.2 Demokratisering

Demokratisering med dess tre olika faser liberalisering, transition och konsolidering är centrala begrepp i denna uppsats. Det sistnämnda begreppet konsolidering kommer att vara studiens huvudfokus då det är i denna fas svaret på uppsatsens frågeställning ligger. Demokratisering är en regimförändringsprocess som omfattar början på slutet för en icke-demokratisk regim till den tidpunkt då demokratin är konsoliderad och befäst. Fasen liberalisering innebär att den icke-demokratiska regimen genomför olika typer av reformer som minskar regimens förtryck. En liberalisering kan dock äga rum utan att det sker en demokratisering.¹⁰

Transitionen är intervallet mellan två politiska regimer. En avslutad transition behöver dock inte betyda demokrati. En transition kan ske emellan två icke-demokratiska regimer. Konsolidering är fasen då demokratin stabiliseras, institutionaliseras och befästs. I konsolideringen accepterar alla politiska aktörer de demokratiska spelreglerna, som också efterlevs. När demokratin har befästs och konsolideringen är slut finns det inga tvivel på att demokrati är det enda legitima styrelsesättet och är, för att citera Linz och Stepan; ”the only game in town”.¹¹

2.2 Tidigare forskning

2.2.1 Konsolidering i Costa Rica

Tidigare forskning om konsolidering i Costa Rica har analyserat varför Costa Ricas demokrati konsoliderades och vilken status demokratin har i dag. John A. Booth har undersökt hur Costa Rica blev Latinamerikas första framgångsrika demokrati och vilka faktorer som får demokratin att överleva i landet. Booth kommer fram till att Costa

---

⁹ Dahl, Robert A. *Participation and opposition*. New Haven: Yale University Press, 1971, 1-4: Linde och Ekman, 18ff.

¹⁰ Linde och Ekman, 13ff: Linz, Juan J och Stepan, Alfred. *Problems of Democratic Transition and Consolidation*. Baltimore: The John Hopkins University Press, 1996, 3.

¹¹ Linde och Ekman, 23-26: Linz och Stepan, 3ff.

Ricas klasstrukturer, statliga institutioner, offentliga politik och politiska kultur har skapat den stabila liberala demokrati Costa Rica i dag besitter. För framtiden spår Booth att demokratin kan påverkas vid eventuella kriser liksom den costaricanska ekonomiska krisen på 80-talet samt om det geopolitiska läget förändras. Så länge inhemska aktörer är eniga om demokratin och staten har kapacitet att absorbera kriser bör Costa Ricas demokrati stå fast.¹² Bruce M. Wilson använder ett ekonomiskt perspektiv för att förklara Costa Ricas politiska stabilitet. Han undersöker i sin bok *Costa Rica: Politics, Economics and Democracy* vilka faktorer som ligger bakom Costa Ricas mer framgångsrika sätt att lösa ekonomiska problem än andra liknande länder i regionen. Wilson menar att Costa Ricas koloniala arv inte har lett till dess demokratiska stabilitet. I stället var det införandet av de nya vallagarna efter inbördeskriget 1948 som grundlade ett stabilt partisystem med ändrat beteende hos de politiska aktörerna. En annan bidragande orsak till landets konsolidering var statens förmågan att omformera den socialdemokratiska ekonomiska modellen till en nyliberal ekonomisk modell vid 80-talets ekonomiska kris i landet.¹³

Terry Lynn Karl har genom åren studerat latinamerikanska regimer och hon konstaterar att Costa Rica var Centralamerikas enda fungerande och konsoliderade demokrati vid 80-talets inträde. Vidare menade hon även i sin artikel *Dilemmas of Democratization in Latin America* (1990) att om man tillämpar en maximalistiskt perspektiv på demokrati i Latinamerika skulle troligtvis Costa Rica vara det enda landet som då fortfarande skulle kunna kallas demokratiskt.¹⁴ Det finns också inhemska forskning där bland andra Mario Carvajal Herrera 1977 undersökte relationen mellan demokrati, dess stabilitet och attityder hos partipolitiska ledare och anhängare. Carvajal Herrera antog att ju större attitydkonvergens mellan ledare och anhängare, desto större stöd till partiet vilket antogs leda till en stabilitet i det demokratiska systemet. Carvajal Herreras slutsats var att partianhängarna var för politiskt undermedvetna och att en framtida politisk stabilitet inte var säkrad.¹⁵

---

¹² Booth, John A. *Costa Rica: Quest for Democracy!* Boulder: Westview Press, 1998, 195-208; Booth, John A. Costa Rica: The Roots of Democratic Stability. I *Democracy in Developing Countries: Latin America*. Diamond, Larry et al. (red.), 462ff. 2 uppl. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1999.

¹³ Wilson, Bruce M. *Costa Rica: Politics, Economics, and Democracy*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1998, 9f.

¹⁴ Karl (1990), 1-21; Karl (1995), 72-86.

¹⁵ Carvajal Herrera, Mario. *Actitudes Políticas del Costarricense: Análisis de opinión de dirigentes y partidarios*. San José, Editorial Costa Rica, 1977, 15-28, 241-245.

2.2.2 Konsolideringsforskning

För att bedöma konsolidering kan man likt klassificering av demokratier tillämpa ett snävt (minimalistiskt) eller ett vitt (maximalistiskt) synsätt. Det minimalistiska perspektivet bedömer konsolidering utifrån enkla mätbara faktorer så som återkommande val medan det maximalistiska perspektivet även innefattar faktorer som attityder kring demokratins legitimitet. Andreas Schedler som har specialiserat sig på forskning kring demokratisk konsolidering menar att de olika sätten att mäta konsolidering har lett till att begreppet har blivit diffust.¹⁶ Schedler identifierar emellertid tre typer av inriktningar som utgör studiet av konsolidering: en attitydmässig, en beteendemässig och en strukturell inriktning. Dessa inriktningar studeras ofta enskilda från varandra. Schedler menar att det finns ett orsakssamband mellan inriktningarna. Eftersom demokrati i praktiken utgörs av människor är det människors beteende som avgör huruvida en konsolidering kan ske, därför är beteende den främsta anledningen till demokratisk konsolidering. Samtidigt fungerar attityder som främsta orsak till beteende och den strukturella kontexten verkar som källan till både attityder och beteende.¹⁷ Orsakssambandet ser ut som följande enligt Schedler:

Strukturell kontext → Attityd → Beteende = Demokratisk stabilitet

Larry Diamond har varit inflytelserik i demokratiseringsforskningen. Diamond menar att konsolidering innefattar institutionella och beteendemässiga förändringar. Enligt Diamond är den typ av demokrati som kan konsolideras en liberal demokrati. Grundförutsättningen för konsolidering är att medborgarna och de politiska aktörerna uppfattar det demokratiska systemet som legitimt. Konsolidering kan alltså ske när legitimiteten för demokrati är så stor att ett demokratiskt sammanbrott är osannolikt. Legitimitet uppnås genom flera avseenden. Starka och effektiva institutioner är gynnsamma, även om den tidigare odemokratiska regimens tillkortakommanden också kan generera legitimitet för demokrati. Diamond hävdar att effektiva institutioner även är viktiga för att garantera att de ekonomiska resurserna fördelas jämnt i samhället. Om inte kommer demokratin förr eller senare kollapsa på grund av för stora sociala orättvisor och ojämlikheter. Här förtydligar Diamond att det inte är fråga om ekonomisk utveckling, vilket forskare som Martin Lipset vill göra gällande, utan ekonomisk

---

¹⁶ Schedler, Andreas. What is Democratic Consolidation?. *Journal of Democracy*. 9 no. 2 (1998): 91f.

¹⁷ Schedler, Andreas. Measuring Democratic Consolidation. *Studies in Comparative International Development*. 36 no. 1 (2001): 68ff.

fördelning.¹⁸ Starka och effektiva institutioner garanterar visserligen inte kloka och effektiva politiska beslut, men de garanterar att staten kan implementera sina beslut. Dessa beslut kan exempelvis vara ekonomiska reformer som leder till en jämlik ekonomisk fördelning av resurserna. Diamond anser också att institutionella faktorer som horisontell maktfördelning och partisystem har en viktig inverkan för konsolidering. Partisystemet skall helst utgöras av en eller två starka partier som befinner sig nära mitten i vänster-högerskalan. Parti/-erna skall i återkommande val få majoritet. Gör de det är det mer sannolikt att de genom sitt stora stöd kan erbjuda en stark medborgerlig förankring i demokratiska och ekonomiska reformer. Genom att representera en stor andel av folket kan stora partier också lättare uppfatta folkets intressen och medla i protester i samhället. En annan viktig strukturell aspekt för Diamond är förekomst av ett juridiskt system som säkerhetsställer rättsäkerhet. Emellertid har inte civilsamhället någon avgörande roll i konsolidering, även om ett institutionaliserat civilsamhälle underlättar och bör spela en viktig roll i demokratisk konsolidering.¹⁹

Guillermo O'Donnell invänder mot Diamonds betoning på partisystem. O'Donnell menar att tro på det demokratiska systemet är viktigare för konsolidering än starka partisystem. På så sätt har demokratin överlevt i länder som Argentina och Brasilien trots att deras politiska institutioner är svaga. Därför ifrågasätter O'Donnell begreppet konsolidering. Diamond menar att anledningen till varför dessa staters demokratier inte anses som konsoliderade är på grund av beteendet från betydande politiska aktörer. Utöver strukturella faktorer är beteendemässiga faktorer viktiga. Demokratisk konsolidering kan inte inträffa om inte alla betydande politiska aktörer (inklusive andra organ exempelvis militären) agerar demokratiskt.²⁰

En annan etablerad forskare, Samuel Huntington, argumenterar utifrån attitydsmässiga orsaker till konsolidering. Vid senare forskning av Huntington betonar han demokratisk politisk kultur som en central faktor. Vid förekomst av en demokratisk politisk kultur uppfattas det demokratiska systemet som legitimt på elit- samt massnivå. Många

---

¹⁸ Diamond, Larry. Toward Democratic Consolidation. *Journal of Democracy*. 5 no. 3 (1994): 15ff; Diamond, Larry et al. *Consolidating the Third Wave Democracies: Regional challenges*. Baltimore: The John Hopkins University Press, 1997, 18-22; Diamond, Larry. *Developing Democracy: Toward Consolidation*. Baltimore: The John Hopkins University Press, 1999, 80.

¹⁹ Diamond (1994), 16; Diamond (1997), 18.

²⁰ Diamond (1997), 20f, 28.

demokratiska sammanbrott har förklarats utifrån dålig prestation av politiken samt låg legitimitet för det demokratiska systemet. Visserligen finns det ett samband mellan legitimitet och politisk prestation, men sambandet gör sig betydligt mer gällande i auktoritära styren. Den avgörande faktorn är i stället alltså förekomsten av en demokratisk politisk kultur. För att en sådan kultur skall etableras krävs det två saker, ett, att den politiska eliten löser samhällsproblem på ett för demokratin konstruktivt sätt och två, att medborgarna kan skilja mellan stöd för det demokratiska systemet och för en viss (populär/impopulär) regim. De politiska aktörerna måste samarbeta vid problem och avstå från att använda dem till att dra politiska poänger för att främja sin egen politik. De sätt samhällsproblem löses måste stärka och utveckla demokratin. Huntington exemplifierar den andra premissen med Spanien som under Francos sista tid hade en av Europas lägsta arbetslöshet. Några år senare, under demokratiskt styre sköt arbetslösheten i höjden och den ekonomiska tillväxten sjönk. Emellertid var stödet för demokrati högt. Spanjorerna stödde det demokratiska systemet trots att kvalitén av politiken från de dåvarande regeringarna var dålig.²¹ Huntington analyserar således två attitydsmässiga aspekter dels elitnivåns, dels massnivåns attityder.

I nästa rubrik behandlas den transitions- och konsolideringsteori som Linz och Stepan redogör för i boken *Problems of Democratic Transition and Consolidation*. Denna teori kommer att användas som uppsatsens teoretiska perspektiv.

2.3 Konsoliderad demokrati

Linz och Stepan identifierar tre stycken grundförutsättningar för en demokratisk konsolidering. För det första krävs det att det finns en stat. Utan en definiering av vilket område som utgör "polis" och vilka som ingår i "demos" finns ingen stat. För det andra måste transitionen ha avslutats genom att det nya styret skall ha kommit så långt att enighet har nåtts om politiska procedurer som kan frambringa ett direkt folkligt valt styre genom fria och rättvisa val. Det folkligt valda styret måste också ha befogenhet att genomföra sin politik och inte behöva dela makten med andra organ, så som militären. Det tredje villkoret är att regimens ledare också skall styra demokratiskt. Om valda ledare överträder konstitutionen eller medborgerliga rättigheter kan en sådan stat inte betraktas som demokratisk.²² När väl transitionen är avslutad återstår det många

---

²¹ Huntington, 258-262.

²² Linz och Stepan, 3ff, 16ff.

uppgifter innan demokratin kan konsolideras. Man kan likna skillnaden mellan transition och konsolidering med att i transitionen bestäms de politiska spelreglerna, medan i konsolideringen accepterar alla politiska aktörer de politiska spelreglerna som också efterlevs. Vid en konsolidering uppfattas demokrati som det enda legitima styrelsesättet. Men för att en demokratisk politisk ordning skall betraktas som ”the only game in town” behöver tre aktörmässiga dimensioner uppfyllas:

- **Beteendemässig** – Konsolidering kan ske när ingen betydande nationell, social, ekonomisk, politisk eller institutionell aktör lägger betydande resurser på att uppnå sina mål genom våld, med hjälp av utländsk intervention eller utträde från staten. När detta sker kommer det nyvalda styret som har uppstått från transitionen inte längre att riskera ett demokratiskt sammanbrott.
- **Attitydmässig** – Konsolidering kan ske när en stor majoritet hyser uppfattningen om att demokratiska tillvägagångssätt och institutioner är de mest lämpade, effektiva och legitima för att styra det kollektiva livet i ett samhälle. Stödet för icke-demokratiska krafter skall även vara begränsade eller isolerad från de pro-demokratiska krafterna.
- **Konstitutionellt** – Konsolidering kan ske när både styrande och icke-styrande krafter vänjs vid konfliktlösning enligt etablerade demokratiska institutioner, normer och lagar. De styrande och icke-styrande uppfattar också dessa som det bästa för folket. Brott mot dessa lagar och normer bör uppfattas som både ineffektiva och kostsamma. Vid en konsolidering blir demokratin invand och rutinmässig i det sociala, institutionella och även det psykologiska livet.²³

Linz och Stepan identifierar ytterligare fem förutsättningar för konsolidering. De menar att en konsoliderad demokratisk stat består av fem olika arenor som samverkar och stärker varandra. De fem olika arenorna är:

- **Civilsamhället** – Med civilsamhälle menas den arena där icke-statliga organisationer så som fackföreningar, religiösa grupper, företag etc. bildas, uttrycker sina åsikter och främjar sina intressen. Konsolidering kan ske när det finns förutsättningar för ett fritt och levande civilsamhälle. Stater med ett relativt levande

---

²³ Linde och Ekman, 24: Linz och Stepan, 3-6.

föreningsliv under det icke-demokratiska styret har haft lättare att konsolidera demokratin. Föreningslivet är dessutom en bra skola i demokrati.

- **Politiskt samhälle** – Med politiskt samhälle menas arenan där politiska organisationer tävlar om den legitima rätten till makten över samhället och statsapparten. Konsolidering kan ske när det finns ett relativt självständigt och värderat politiskt samhälle. För att uppnå det krävs det att medborgarna utvecklar en positiv uppfattning om grundläggande demokratiska institutioner så som politiska partier, val, valregler, lagstiftning etc. Dessa institutioner måste också existera. Politiska partier är av stor vikt, då de representerar olika intressen och åsikter i samhället.
- **Rättsstaten** – Med rättsstat menas en stat som respekterar och efterlever konstitutionen och rådande lagstiftning. En rättsstat är fundamental både för civilsamhället och det politiska samhället. Det måste finnas konsensus över att den begränsade lagstiftning en rättsstat har för demokratiska procedurer inte kan ändras utan en betydande majoritet. För en rättsstat krävs det också att det finns en tydlig hierarki av lagar som blir uttolkade av ett självständigt juridiskt system som stöds av en stark rättskultur från civilsamhället.
- **Statsbyråkrati** – Med statsbyråkrati menas att staten skall ha en byråkrati som fungerar. Staten skall effektivt kunna utöva våldsmonopol inom statens gränser samt att staten skall vara kapabel till att kunna indriva skatter. Utan skatteindrivning kan inte staten upprätthålla våldsmonopolet och grundläggande servicefunktioner. Utan en fungerande statsbyråkrati kan inte heller rättsstaten upprätthållas och medborgarnas fri- och rättigheter kan då inte skyddas. Kan inte fri- och rättigheter skyddas kan en stat inte anses som demokratisk.
- **Ekonomiskt samhälle** – Med ekonomiskt samhälle avses de sociopolitiskt skapta normer, institutioner och regleringar som formar det ekonomiska samhälle som fungerar som balanspunkt mellan staten och marknaden. Om egendomar, priser, arbete, utbud och efterfrågan enbart var statens angelägenhet skulle det relativt självständiga och värderade politiska samhället som krävs i en konsoliderad demokrati inte existera. En ren marknadsekonomi kan inte heller överleva utan statlig intervention eftersom marknaden behöver lagar, reglering av aktiemarknaden, skydd av egendom etc. för att överleva. Linz och Stepan nämner också att det i

fredstid aldrig har existerat någon konsoliderad demokrati med varken plan- eller ren marknadsekonomi.²⁴

2.4 Analysram och operationalisering

Tabell 1 Analysram

År	Förutsättningar för konsolidering							
	Beteendemässig	Attitydsmässig	Konstitutionell	Civilsamhället	Politiskt samhälle	Rättsstat	Statsbyråkrati	Ekonomiskt samhälle
1949-1962								
1962-1974								
1974-1986								
1986-1998								

Med bakgrund av den teoretiska definitionen av en konsoliderad demokratis förutsättningar kan den analysram som ska användas i undersökningen formuleras. De tre första förutsättningarna beteendemässig-, attitydsmässig- och konstitutionell förutsättning fokuserar på aktörer medan de fem andra förutsättningarna lägger fokus på institutionella faktorer. Förutsättningarna analyseras i tre mandatperioder i taget efter det att Costa Rica 1949 avslutade sin transition.²⁵ Ett sådant tidsspänn är varken för kort eller för långt för att tydligt kunna redogöra för när demokratin konsoliderades. Den teoretiska definitionen har operationaliserats och när alla operationella indikatorer för en förutsättning är uppfyllda betecknas förutsättningen med ett kryss (X). Såvida inte alla operationella indikatorer är uppfyllda betecknas förutsättningen med ett minustecken (-). I en artikel i *Journal of Democracy* kritiserar Guillermo O'Donnell en rad forskare i deras mångtydighet kring begreppen ”tillräckligt konsoliderad” och ”delvis konsoliderad”. O'Donnell menar att forskare bör beteckna regimer som antingen konsoliderad eller inte konsoliderad för att undvika teoretiska och operationella tveksamheter.²⁶ Således måste alla operationella indikatorer förverkligas för att förutsättningen skall anses som uppfylld. En uppfylld förutsättning kan även återgå till

²⁴ Linz och Stepan, 7-15.

²⁵ Wilson, Bruce M. *Costa Rica: Politics, Economics, and Democracy*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1998, 47.

²⁶ O'Donnell, Guillermo. Illusions and Conceptual Flaws. *Journal of Democracy*. 7 no.4 (1996): 160-163.

icke-uppfylld. Nedan följer de operationella indikatorerna på de teoretiska förutsättningarna.

Beteendemässig

- Avsaknad av separationskamp inom Costa Rica
- Avsaknad av kupp försök
- Avsaknad av militär intervention i syfte att störta den demokratiska ordningen alternativt sittande regering
- Begränsade brott mot konstitutionen och lagar*

* Begränsade i den mening att antal brott inte avviker från andra demokratier internationellt.

Attitydsmässig

- Valdeltagande*

* Ett ökande valdeltagande i parlamentsvalen alternativt ett icke-drastiskt sjunkande valdeltagande sett över ett intervall på de tre senaste valen.

Konstitutionell

- Begränsade brott mot konstitutionen och lagar*
- Valdeltagande*

* Begränsade i den mening att antal brott inte avviker från andra demokratier internationellt.

* Ett ökande valdeltagande i parlamentsvalen alternativt ett icke-drastiskt sjunkande valdeltagande sett över ett intervall på de tre senaste valen.

Civilsamhället

- Juridiskt stöd för civila och politiska rättigheter
- Förekomst av ett fritt och självständigt föreningsliv
- Förekomst av ett ekonomiskt samhälle

Politiskt samhälle

- Allmän och inkluderande rösträtt
- Avsaknad av partier uteslutna från att ställa upp i val

- Fungerande och stabilt partisystem*
- Valdeltagande*
- Förekomst av en demokratisk konstitution
- Förekomst av horisontell maktfördelning med kontrollfunktioner

* Avsaknad av regeringskriser och ett relativt stort stöd (undre gräns 20 %) för ett eller flera parti/-er samt en inte allt för stor utskifte av partierna i parlamentet.

* Ett ökande valdeltagande i parlamentsvalen alternativt ett icke-drastiskt sjunkande valdeltagande sett över ett intervall på de tre senaste valen.

Rättsstaten

- Begränsade brott mot konstitutionen och lagar*
- Självständighet av det juridiska systemet

* Begränsade i den mening att antal brott inte avviker från andra demokratier internationellt.

Statsbyråkrati

- Avsaknad av delar av Costa Rica som kämpar för självständighet och där dessa delar styrs bortom Costas centralmakt
- Grad av korruption
- Förvaltning och polis skall följa lagar stiftade av lagstiftande makt

Ekonomiskt samhälle

- Förekomst av blandekonomi

3 Metod

Metodkapitlet inleds med en redogörelse för den forskningsdesign som ligger till grund för undersökningen. Därefter följer val av fall, teoretiskt perspektiv och operationaliseringar. Kapitlet avslutas med en diskussion kring uppsatsens material där aspekter som validitet och reliabilitet behandlas.

3.1 Forskningsdesign

Uppsatsens syfte är att undersöka när Costa Rica konsoliderades utifrån ett maximalistiskt perspektiv. Frågeställningarna analyserar huruvida aktörmässiga och strukturella förutsättningar för konsolidering finns på plats under perioden 50- och 60-talet respektive 70- och 80-talet. Därför är uppsatsen av en jämförande och beskrivande karaktär. Den forskningsdesign jag avser att använda för att besvara min frågeställning är en jämförande analys där analysenheterna är de tidsperioder som motsvarar tre mandatperioder. Denna uppdelning har gjorts utifrån operationalisering av tendenser kring valdeltagande som i undersökning mäts utifrån tre mandatperioder. I uppsatsen fall är analysenheterna perioderna 1949-1962, 1962-1974, 1974-1986. Den jämförande analysen har valts för att undersöka konsolideringsutveckling mellan perioderna. Genom att jämföra de olika perioderna kan svaret på undersökningens syfte, när Costas demokrati konsoliderades utifrån ett maximalistiskt perspektiv, utrönas. För vissa av de förutsättningar som Linz och Stepan redogör för hade en statistisk analys också varit tillämplig. Utöver den jämförande aspekten har en annan aspekt i texten att analyseras kvalitativt. Alla typer av förutsättningar går då att bedöma genom att det är tolkning och inte mätning som står i fokus.²⁷ Konsolideringsforskaren Andreas Schedler menar dessutom att demokratisk konsolidering inte är något empiriskt, utan en bedömning och slutsats av empiri.²⁸ För att göra analysen genomskådlig kommer undersökningen att innefatta en analysram som baserar sig på Linz och Stepans åtta förutsättningar. Dessa förutsättningar är operationaliserade utifrån den teoretiska definitionen. Det empiriska materialet kommer sedan att analyseras utifrån operationella indikatorerna för att besvara uppsatsens frågeställning. Användandet av en analysram underlättar undersökningens replikerbarhet, vilket stärker reliabiliteten och intra- och intersubjektiviteten. Emellertid finns det behov av att klargöra en historisk bakgrund

---

²⁷ Esaiasson, Peter et al., *Metodpraktikan*. 4 uppl. Stockholm: Nordstedts Juridik AB, 2012, 45, 146f, 210.

²⁸ Schedler (2001), 67.

och transitionen innan konsolideringen analyseras. Därför kommer jag även att redogöra för tiden innan transitionens slut utifrån ett historiskt politiskt perspektiv.

3.2 Fallet Costa Rica

Costa Rica är Latinamerikas längst varande demokrati då landet har haft fria och rättvisa val sedan 1953. Landet ligger i Centralamerika och Costa Rica delar många förutsättningar med sina grannländer. Ändå har Costa Rica uppnått en mer högre grad och mer fungerande demokrati.²⁹ Costa Ricas installerade sin demokrati under den andra demokratiseringsvågen och forskning kring när demokratin konsoliderades i landet har inte varit lika framträdande som konsolideringsforskning för de stater som ingår i den tredje vågen.³⁰ Denna studie kommer således att undersöka när demokratin konsoliderades i Costa Rica då det finns få studier inom området. Studien kommer alltså inte behandla varför demokratin kom på plats eller varför demokratin konsoliderades.

3.3 Konsolideringsperspektiv och operationalisering

Eftersom studiens syfte och frågeställning är när Costa Ricas demokrati konsoliderades utifrån ett maximalistiskt perspektiv, har ett konsolideringsperspektiv valts. Det perspektiv som är gällande i denna studie är Linz och Stepan's teori om konsoliderad demokrati. Teorin har valts med bakgrund att den omfattar tre betydande aspekter bakom konsolidering: attitydsmässiga, beteendemässiga och strukturella aspekter. Linz och Stepan's teori är dessutom mer långtgående och systematisk än de övriga teorierna och ger en tydlig och strukturerad förklaring bakom konsolidering.

Det teoretiska perspektivet har operationaliserat och operationaliseringarna skall svara till teorin. Antalet operationella indikatorer har anpassats efter uppsatsens omfång, men samtidigt har det tagits i beaktning att antalet operationella indikatorer inte får påverka undersökningen så pass att de inte speglar det teoretiska perspektivet och påverkar undersökningens validitet.

Att operationalisera attityder gentemot demokrati har i denna uppsats varit problematiskt. Attitydsmässiga uppfattningar gentemot demokrati hos befolkning och styrande brukar vanligtvis studeras genom surveyundersökningar. I avsaknad av

---

²⁹ Booth (1998), 26-29; Smith, 40.

³⁰ Huntington, *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century*.

surveyundersökningar för perioden 50-talet till 80-talet kan validiteten ifrågasättas. I uppsatsen har valdeltagande använts som attitydsindikator. Ansatsen är att om valdeltagandet inte sjunker kraftigt, antas legitimiteten för demokratin och demokratiska tillvägagångssätt fortleva. Det finns många faktorer som kan påverka valdeltagande, så som valsystem, utbildningsnivå och demografi, men jag menar att valdeltagande är det bästa måttet i avsaknad av surveyundersökningar. Emellertid kan surveyundersökningar också brista i validitet då surveyns definition av demokrati kan skilja sig ifrån uppsatsens definition. Valdeltagande som mått är ytterligare problematiskt då det i Costa Rica förekommer obligatorisk valdeltagande. Men eftersom inget straff utkrävs vid utebliven röstning vill jag ändå mena att valdeltagande kan spegla attityder gentemot demokrati.³¹ Anledningen varför valdeltagande mäts i parlamentsval är därför att parlamentsvalet är ett proportionellt valsystem och mängden partier är fler än i presidentvalet. Det finns då större incitament att rösta på parti eftersom det ger en reell påverkan.

3.4 Material och källkritik

Vid kvalitativa textanalyser väcks alltid frågan om brett eller snävt urval. Det optimala hade varit att analysera allt relevant kring ämnet och då även den inhemska forskningen på området, emellertid har jag inte haft full tillgång till det senare. Det teoretiska materialet baserar sig på demokratiseringsforskning och då främst forskning kring konsolidering. Det empiriska materialet har uteslutande handlat om sekundärkällor i form av böcker, både inhemska som utländska.³²

Material kommer att bedömas utifrån fyra kriterier: Äkthet, oberoende, samtidighet och tendens.³³ Med äkthet menas att källmaterialet skall vara äkta, alltså det som det utger sig för att vara. Tidsamband innebär att ju längre tid som har förflutit mellan en viss händelse och källans berättelse om händelsen, desto större skäl till tvivel. Med oberoende menas bland annat att ju flera källor som är oberoende av varandra som säger samma sak, desto mer troligt att det är sant. En aspekt av oberoende är tradering. Tradering betyder att information förs vidare i fler led. Exempelvis har informationen i en sekundärkälla traderats från en primärkälla vilket antas vara mindre tillförlitligt.

---

³¹ Booth (1999), 441.

³² Esaiasson, Peter et al., 220.

³³ Ibid, 7f.

Tendensfrihet betyder att källan inte har för avsikt att återge en annan bild av det som har skett.³⁴

De teoretiska källorna Huntington, Diamond, Linz och Stepan, Schedler och O'Donnell är alla framstående statsvetare som har publicerat en rad betydande verk för demokratisering- och konsolideringsforskningen. Deras äkthet odiskutabel och det teoretiska materialet i denna uppsats är i form av primärkällor. De empiriska källorna som främst baserar sig på författarna Booth, Paige, Pérez, Wilson och Quesada Camacho med flera, är samtliga sekundärkällor. Samtliga av dessa fem är forskare med erfarenhet av forskning på universitet som Harvard, University of Texas, Universidad de Costa Rica, University of Central Florida. Deras äkthet anses som god. Böckerna är skrivna på 90-talet och tidsbandet varierar. Men eftersom fokus i uppsatsen ligger från 1949 och framåt är ändå tidsbandet acceptabelt. I och med att böckerna är sekundärkällor har vissa av de källor böckerna hämtar sin information ifrån traderats från samma källa. Emellertid skiljer sig många av de traderade källorna åt och det empiriska materialets oberoende kan anses som god. För att överbrygga problemet kring allt för beroende källor har jag i böckerna granskat varifrån källorna har traderats och använt mig av oberoende källor som säger samma sak. Avslutningsvis väcker källorna inga tvivel kring tendensfrihet.

---

³⁴ Esaiasson et al., 282-286; Thurén, Torsten. *Källkritik*. 3 uppl. Stockholm: Liber AB, 2013, 7f.

4 Costa Ricas konsolidering

4.1 Bakgrund

4.1.1 Från conquista till självständighet

När Cristoffer Columbus upptäckte Costa Rica år 1502 hade han förhoppning om att landet skulle förfoga över stora rikedomar, därav dess namn, rik kust. Landet var dock inte så rikt på naturtillgångar som de spanska conquistadorerna hade förväntat sig. Landet hade heller ingen större inhemsk indianbefolkning som kunde användas som arbetskraft, vilket var fallet i övriga Centralamerika.³⁵ Costa Rica integrerades i Kungadömet Guatemala som var en administrativ enhet i det Spanska imperiets vicekungadöme Nya Spanien. Kungadömet Guatemala omfattade i stora drag nuvarande Centralamerika. Costa Rica var den mest isolerade, minst befolkade och den mest fattiga av alla provinser i det forna Kungadömet Guatemala.³⁶

Tiden som spansk koloni kom att präglas av dess geografiska position i periferin från makten i Guatemala, bristen på arbetskraft och avsaknaden av naturtillgångar och någon betydande exportvara. Som avskild provins fick så kallade *cabildos*³⁷ i Costa Rica en viss erfarenhet av självstyre över det dagliga livet i provinsen. Detta antas ha haft inverkan på varför Costa Rica styrdes mer effektivt än sina centralamerikanska grannländer efter självständigheten. Bristen på arbetskraft och den ringa andel av ursprungsbefolkning gjorde att det inte etablerades några för Centralamerika typiska *haciendas*³⁸. Den jordägande kreolarklassen levde därför återhållsamt och även om ekonomiska och sociala skillnader var stora, var de inte lika extrema som i övriga Centralamerika.³⁹

1821 gjorde sig Centralamerika självständigt från det Spanska imperiet. Efter två år av mexikanskt styre kom Centralamerika att enas under en och samma stat, den Centralamerikanska federationen. Den Centralamerikanska federationen delade samma utsträckning som Kungadömet Guatemala. Federation präglades dock av inre

---

³⁵ Booth (1998), 32f; Pérez Brignoli, Héctor. *Breve Historia Contemporánea de Costa Rica*. Ciudad de México: Fondo de Cultura Económica, 1997, 13; Wilson, 9f.

³⁶ Molina, Iván och Palmer, Steven P. *Historia de Costa Rica*. San José: Editorial Universidad de Costa Rica, 1997, 19f; Quesada Camacho, Juan Rafael et al. *Costa Rica Contemporánea: Raíces del Estado de la Nación*. San José: Editorial de la Universidad de Costa Rica, 1999, 23.

³⁷ Kommunalfullmäktige.

³⁸ Storskaliga feudala plantagejordbruk.

³⁹ Booth (1998), 33ff; Pérez, 16-28; Quesada Camacho et al., 21ff; Wilson, 10, 13.

stridigheter mellan konservativa och liberaler och Costa Rica utträdde 1838. Federationen upplöstes 1840. Costa Rica besparades stridigheter eftersom de konservativa grep makten tidigt.⁴⁰ 1848 inrättades den första costaricanska konstitution och Costa Rica blev då en självständig republik.⁴¹

4.1.2 Kaffeeliten och liberalisering

Kaffe introducerades som gröda i början på 1800-talet och kaffe blev den exportvara som Costa Rica hade saknat under kolonialtiden. De storägande jordbrukarnas förmögenheter växte kraftigt. Dessa jordägare kom att utgöra en kaffeelit som kom att dominera det ekonomiska och politiska livet i landet. Exempelvis tillhörde det costaricanska bankväsendet enbart familjer från kaffeoligarkin. Under större delen av 1800-talet hade landet visserligen återkommande val till parlamentet, men statscheferna kom inte sällan till makten genom vapenmakt, oschyssta val eller genom elitkompromisser. Valen å sin sida var heller inte hemliga och omfattade enbart ett fåtal män som var jordägande. Överlag löstes politiska problem på ett odemokratiskt sätt.⁴²

Allt eftersom kaffeoligarkerna blev allt mer förmögna, blev de allt mer måna om att skydda sina intressen. Inte sällan användes icke-demokratiska medel för att försvara dessa. 1870 tog kaffeelitens man Tomás Guardia Gutierrez makten efter en militärkupp och presidenter från kaffeoligarkin skulle komma att styra landet ända tills 1948. Emellertid förde diktatorn Guardia Gutierrez inte politiken efter kaffeelitens behag utan genomförde en rad reformer som liberaliserade landet. 1889 blev en historisk tidpunkt för Costa Rica då det var första gången ett val ägde rum där oppositionen vann och tilläts tillträda makten. Även om Costa Rica stegvis reformerades var icke-demokratiska medel för att styra och tillsätta styrande i landet fortfarande förekommande.⁴³ I slutet av 1800-talet började bananer att odlas längs Atlankusten. Bananplantagen krävde mycket arbetskraft och många västindier, främst från brittiska Jamaica, invandrade för att arbeta på plantagen. Bananer blev vid sidan om kaffet den mest betydande exporten.

---

⁴⁰ Booth (1999), 432; Creedman, Theodore S. *Historical Dictionary of Costa Rica*. 2 uppl. Meutchen: The Scarecrow Press, 1991, 56, 62f, 144-145; Pérez, 42; Wilson, 18.

⁴¹ Creedman, 144f; Pérez, 47ff, 56.

⁴² Booth (1998), 36ff; Paige, Jeffery M. *Coffe and Power: Revolution and the Rise of Democracy in Central America*. Cambridge: Harvard University Press, 1997, 13ff; Pérez, 32, 50, 61, 90, 99; Wilson, 21.

⁴³ Booth (1998), 40ff; Paige, 14; Wilson, 19-25.

Under det första världskriget sjönk kaffe- och bananexporterna, vilket påverkade statsfinanserna då statens största inkomst var exportskatter. För att lösa den kollapsande ekonomin kom Costa Rica att införa progressiv skatt, vilket missgynnade kaffeoligarkerna. Svaret blev att försvarsministern Federico Tinoco Granados, som med stöd från kaffeeliten, genomförde en kupp för att störta den dåvarande lagligt valda presidenten. Tinoco ledde landet som diktator i två år innan demokratin återställdes.⁴⁴ Den ekonomiska tomgången fortsatte och när den stora depressionen inträffade på 30-talet växte mobiliserades det kommunistiska partiet PVP, *Partido Vanguardia Popular*. PVP stod bakom flertalet strejker under 30-talet. Emellertid knöt kaffeoligarkerna genom PRN, *Partido Republicano Nacional*, ett hårdare grepp om makten.⁴⁵

4.1.3 Transitionen

1940 vann PRN:s kandidat Rafael Angel Calderón Guardia presidentvalet med över 80 % av rösterna. Calderón förde dock inte politiken efter kaffearistokratins intressen. Efter presidentvalet valde Calderón att alliera sig med kommunistpartiet PVP och den katolska kyrkan. Alliansen blev starten för en social revolution, med en rad sociala reformer så som socialförsäkring, åtta timmars arbetsdag, minimilön, pensionsförsäkring och arbetslöshetskassa. De sociala utgifterna kostade och precis som under det första världskriget sjönk exporten när det andra världskriget blev ett faktum. I samband med kriget kom Calderón med stöd av kommunisterna att förklara krig mot axelmakterna. Ättlingar till tyska invandrare, som utgjorde en stor del av den kaffeägande och finansiella eliten i landet kom att svartmålas och deras kaffeodlingar och affärsverksamheter beslagtogs. Detta kom att ses som ett direkt angrepp på kaffe- och affärseliten. Så småningom kom den lilla medelklassen som fanns i Costa Rica vid den här tiden att ansluta sig till oppositionen då de saknade tillit till det politiska systemet på grund av rädslan för kommunisterna och Calderón-regimens utbredda korruption och valfusk. Oppositionen gestaltades av den aristokratiske publicisten Otilio Ulate och kaffeodlaren José Figures Ferrer. Ulate och hans parti *El centro* lockade till sig stöd från kaffearistokratin medan Figures och hans parti *Acción Democrática* hade stöd av socialdemokratiska krafter.⁴⁶

---

⁴⁴ Booth (1998), 38; Pérez, 68; Wilson, 26f.

⁴⁵ Booth (1999), 437; Paige, 133-140; Pérez 112-117, 122f; Quesada Camacho et al., 29-32; Wilson, 31.

⁴⁶ Paige, 141-145; Pérez, 120; Wilson, 31ff.

1944 var Calderón emellertid tvungen att avstå från att ställa upp i valet då presidenten inte fick sitta två mandat i följd. PRN:s nye kandidat Teodoro Picardo Michalski vann i stället presidentskapet. Oppositionen anklagade PRN för valfusk och sprickan mellan oppositionen och de styrande ökade. 1948 ställde Calderón upp igen med fortsatt stöd av kommunisterna. Oppositionen representerades främst av Ulate och *Partido Unión Nacional* (PUN). Ulate kom att vinna presidentvalet men Calderón ogiltigförklarade valet och förklarade sig själv som segrare. Figures tog tillfället i akt och satte igång en väpnad konflikt mot den styrande regimen. Inbördeskrig var ett faktum.⁴⁷

Inbördeskriget varade i fem veckor och krävde runt 2000 liv. Freden slöts när utländska diplomater förhandlade fram ett vapenstillestånd. Figures och hans socialdemokrater, kommunisterna, Calderón och den dåvarande regimen, och Ulate med kaffearistokratins intresse, kom att bilda en pakt för att förhandla fram en uppgörelse. Figures lovade kommunisterna att Calderóns sociala reformer skulle behållas och att de politiska och ekonomiska rättigheterna samt egendomar av de besegrade parterna skulle respekteras. Med dessa löften skrev parterna under Figures-Ulatepakten och gav makten till oppositionen.⁴⁸

4.1.3.1 Figures-Ulatepakten

Figures hade dock ingen tanke på att direkt lämna över presidentskapet till Ulate. I stället upphävde han konstitutionen från 1871 och tillsatte en elvamanna-junta som skulle styra landet i 18 månader framåt tills den rättmätige vinnaren Ulate skulle få tillträda makten. Figures satte genast igång med att reformera. Han började med att riva upp Figures-Ulatepakten och bröt sina löften att ingen i den tidigare regimen skulle straffas. Först förförde han kaffearistokratin genom att förändra den costaricanska ekonomin. Han införde 10 % förmögenhetsskatt och nationaliserade banksektorn som dominerades av kaffeeliten. Dessa statliga interventioner i ekonomin förstärkte det ekonomiska samhället där staten reglerar den annars marknadsstyrda ekonomin. Juntan hade då försvagat en politisk aktör, kaffeeliten, som skulle kunna störa den politiska ordningen. Säkerhetsministern i juntan Edgar Cardona kom därför att genomföra en statskupp i början av 1949. Han ville avbryta nationaliseringen av banksektorn, avskaffa förmögenhetsskatten och avsätta socialistiska ministrar. Han fick stöd av de mest

---

⁴⁷ Booth (1999), 438: Molina och Palmer, 89f: Paige, 145f: Pérez, 124: Wilson, 32f.

⁴⁸ Booth (1998), 47f: Paige, 46, 146: Wilson, 34f, 42.

konservativa hos Ulate, men kuppen blev snabbt avstyrd. Figures var dock inte färdig med sina reformer. Han förbjöd även det kommunistiska partiet PVP och sedan avskaffade han som första land i världen landets armé, som till större delen bestod av Calderón-anhängare. Calderón och många av hans sympatisörer flydde i exil. Detta var inte väl sett av Calderón-anhängarna och de förberedde en invasion från Nicaragua med hjälp av dess diktator Somoza. I slutet av 1949 gick man in landet för att återta makten. Emellertid lyckades Figures avstyra invasionen. Genom att desarmera eventuellt motstånd och hämndaktioner från det tidigare styret avskaffades potentiellt upphov till politisk instabilitet och hot mot den framtida demokratiska ordningen. När Figures senare överförde makten till Ulate, hade han försvagat alla de olika aktörerna som deltog i inbördeskriget, inklusive sig själv genom att delta i den nyetablerade politiska ordningen och överlämna makten till den lagligt valda presidenten. Transitionen kan nu anses ha nått sin ända.⁴⁹

4.2 1949-1962

4.2.1 1949 års konstitution

I oktober 1949 kallade juntan till val för ledamoter till en konstitutionell församling, *Asamblea Constituyente*, som skulle utarbeta en ny konstitution för den andra republiken. PVP som sedan tidigare var förbjudet samt PRN som var de styrande innan inbördeskriget, uteslöts från att delta i valet. Resultatet kom att spegla Juntans uppsättning, där PUN fick en övervägande majoritet och *Partido Social Demócrata*, *Partido Constitucional* och *Partido Confraternidad* delade de resterande platserna.⁵⁰

Tabell 2 Val till Asamblea Constituyente

Parti	Röster	Ledamoter
Partido Unión Nacional (PUN)	62 300	34
Partido Constitucional	10 815	6
Partido Social Demócrata (PSD)	6 415	4
Partido Confraternidad	2 439	1
Övriga partier	2 401	0
Totalt	84 010	45

Juntan hade tidigare låtit tillsätta en speciell kommité bestående av författare och

⁴⁹ Booth (1999), 438f; Creedman, 154; Paige, 146, 149f; Pérez, 131-134, 137; Quesada Camacho et al., 47, 153; Wilson, 42-45.

⁵⁰ Booth (1999), 438f; Pérez, 142; Quesada Camacho et al., 46f; Wilson, 44f.

jurister för att utarbeta en disposition av konstitutionen som den konstitutionella församlingen skulle utgå ifrån. Den konstitutionella församlingen förkastade dispositionen då de tyckte att den var allt för socialistisk och inte tillräckligt förankrad hos det costaricanska folket. Den konstitutionella församlingen valde i stället att utgå ifrån 1871 års konstitution med dess sociala garantier.⁵¹

Den nya konstitutionen som än i dag är gällande kom att innefatta en rad förändringar gentemot den tidigare. De sociala garantierna bland annat i form av integritets- och sekretesslagar, förenings- och församlingsfrihet, åsikts- och yttrandefrihet, rätt till information om offentliga angelägenheter, rätt till politisk asyl, jämställdhet inför lagen och icke-retroaktivitet av straff behölls och stärktes. Det juridiska stödet för dessa faktorer är avgörande för ett levande civilsamhälle.⁵² Samtidigt omformades de politiska institutionerna och dess maktfördelning. Den verkställande makten, som tidigare i praktiken enbart hade utövats av presidenten, samt den lagstiftande makten förlorade inflytande. Den dömande makten fick i sin tur större frihet och funktioner att begränsa den verkställande och lagstiftande makten. Den mest revolutionerande förändringen i den nya konstitutionen var emellertid avskaffandet av armén.⁵³

En viktig del i den nya konstitutionen var att förbättra kontrollfunktionerna i det politiska systemet. Ett led i detta var skapandet av valens högsta domstol, *Tribunal Supremo de Elecciones* (TSE). TSE blev en fjärde gren i den horisontella maktfördelningen och skapades för att decentralisera makten och för att motverka det utbredda valfusket. TSE fick som kompetenser att bestämma organisationen, förvaltningen och övervakningen av valen. Den verkställande och den lagstiftande maktens inflytande i valen togs bort helt. TSE fick bland annat ansvar att undersöka anklagelser om politisk partiskhet av offentligt anställda, väcka åtal mot personer och partier som bryter mot vallagar, granska och giltigförklara val och TSE fick även vetorätt vid lagstiftning som berör val. I samband med valdomstolens installation stiftades också en ny vallag som innebar en sänkning av röståldern till 20 år. Vallagen kom också att garantera rösträtt för kvinnor och den svarta jamaicanska befolkningen. Man kan nu tala om en allmän och inkluderande rösträtt. Den nya vallagen lade också

---

⁵¹ Booth (1998), 48; Pérez, 138; Quesada Camacho et al., 46f; Wilson, 44f.

⁵² Quesada Camacho et al., 53.

⁵³ Booth (1998), 57; Yashar, Deborah J. Civil War and Social Welfare: The Origins of Costa Rica's Competitive Party System. I *Building Democratic Institutions: Party Systems in Latin America*. Mainwaring, Scott et al. (red.), 91. Stanford: Stanford University Press, 1995; Wilson, 43.

grunden till det partisystem som skulle komma att etableras. Återval för presidenter tilläts först efter två mandatperioder samt återval för ledamoter tilläts först efter en mandatperiod. Val skulle infinns vart fjärde år med tre röstsedlar: En nationell röstsedel - för president och vice-president, en provinsiell röstsedel - för parlamentsledamoter och en röstsedel för kantonerna - för kommunfullmäktige. Slutligen togs även rösttvånget bort till förmån för obligatoriskt valdeltagande.⁵⁴

Ett annat kontroll- och granskningsorgan som skapades var *Controloría General de la República*. *Controloría General de la República*s uppgift var att övervaka och kontrollera de offentliga utgifterna och att stödja den lagstiftande makten genom att övervaka budgetar och inkomster och utgifter för hela den offentliga sektorn. De övergripande maktförändringarna i samband med den nya konstitutionen var stora. Den verkställande makten förlorade styrka dels för att presidentens makt decentraliserades genom att denne var tvungen att dela makten med den i frågan ansvarige ministern vid beslut och dels genom att den lagstiftande församlingen försågs med kontrollfunktioner så som rätten att interpellera, granska och döma ministrar. En rad autonoma statliga institutioner skapades och garanterades i konstitutionen vilket decentraliserade den verkställande maktens inflytande ytterligare. Den lagstiftande församlingen försvagades genom att dess möjlighet till deltagande i övervakningen av valprocessen och rätten till att annullera val framtogs.⁵⁵ Den nya konstitutionen innebar således ett juridiskt stöd för civila och politiska rättigheter och konstitutionen garanterade förekomsten av en horisontell maktfördelning med kontrollfunktioner. Konstitutionen kan även betraktas som demokratisk då Robert Dahls åtta förutsättningar för demokrati är garanterade.⁵⁶ Ett ekonomiskt samhälle likt Linz och Stepan's definition fanns också på plats.

---

⁵⁴ Booth (1998), 56f; Booth (1999), 439; Pérez, 139; Quesada Camacho et al., 48f, 64f; Wilson, 41, 45f.

⁵⁵ Pérez, 139; Quesada Camacho et al., 48-51.

⁵⁶ Asamblea Legislativa de la República de Costa Rica. Constitución Política de Costa Rica. 1949. Booth (1998), 56ff.

4.2.2 Väg mot konsolidering

Tabell 3 Presidentval 1948, 1953 och 1958⁵⁷

År	Segerkandidat (Parti)	Procent röster	Segrarens parti med majoritet i parlamentet
1948	Otilio Ulate (PUN)	55 %	Ja
1953	José Figures Ferrer (PLN)	65 %	Ja
1958	Mario Echandi Jiménez (PUN)	46 %	Nej

Kommentar: PUN-Partido Unión Nacional, PLN-Partido Liberación Nacional.

Tabell 4 Parlamentsval 1948, 1953 och 1958⁵⁸

År	PLN	PUN	PD	PRN	Övriga	Valdeltagande
1948	-	74 %	-	8 %	18 %	-
1953	65 %	7 %	21 %	-	7 %	67 %
1958	42 %	21 %	-	22 %	15 %	65 %

Kommentar: PLN-Partido Liberación Nacional, PUN-Partido Unión Nacional, PD-Partido Democrático, PRN-Partido Republicano Nacional.

Efter juntans 18 månaders styre tillträdde Ulate presidentskapet och platserna i parlamentet fördelades enligt 1948 års valresultat. Under Ulates mandatperiod fördes en mer traditionell och konservativ politik, även om sociala reformer genomfördes. Det internationella priset för kaffe steg och tillväxten ökade. Med tillväxten passade Ulate på att likvidera det offentliga underskottet och betalade av betydande delar av utlandsskulden. 1951 grundades det socialdemokratiska partiet *Partido Liberación Nacional* (PLN) av José Figures. Partiet ansåg att individuella fri- och rättigheter var otillräckliga för demokrati. I stället förespråkade man en social och ekonomisk demokrati för alla. PLN skulle komma att dominera den costaricanska politiken under den senare delen av 1900-talet. Mellan åren 1953 till 1986 hade partiet ständig majoritet i parlamentet förutom vid en mandatperiod.⁵⁹

Vid 1953 års val stod presidentskapet mellan José Figures (PLN) och Fernando Castro (PD). 65 % av den röstberättigade befolkningen röstade i presidentvalet och 67 % röstade i parlamentsvalet. Figures återvände nu till makten. Ulate hade bringat ordning i de statliga finanserna under den tidigare mandatperioden och Figures kom nu att skapa en rad institutioner exempelvis bostadsförsörjningsinstitution, fiske- och jordbruksinstitution etc, för att öka det statliga inflytandet. Syftet med institutionerna var emellertid inte att aktivt styra utvecklingen på dess ansvarsområde, utan staten

⁵⁷ Booth (1998), 67.

⁵⁸ Wilson, 48.

⁵⁹ Booth (1999), 449: Pérez, 143f, 146-149, 152-157: Wilson, 55, 63: Yashar, 83.

garanterade lån så att fler företag vågade satsa på mer riskfyllda aktiviteter som på sikt skulle bli gynnsamma. Exempelvis planerade bostadsförsörjningsinstitutionen bara bygget av bostäderna och garanterade lånen, medan privata aktörer genomförde själva byggandet. Detta förstärkte det ekonomiska samhälle som Linz och Stepan redogör för. Det utrikespolitiska läget var under mitten av 50-talet svårt då Centralamerika och Karibien var dominerat av diktaturer. 1955 försökte återigen Calderón-anhängare att via Nicaragua med hjälp av dess diktator Somoza med att invadera Costa Rica. Med diplomatiskt tryck från USA lugnade sig situationen. Inför 1958 års val splittrades PLN av en internkamp om presidentkandidaturen. Ulate och Calderón-anhängare förenade sig i en opposition mot PLN genom kandidaten Mario Echandi Jiménez (PUN). Echandi vann presidentvalet men fick regera i minoritetsregering då PLN fick fler röster i parlamentsvalet. Valdeltagandet i parlamentsvalet sjönk med två procentenheter till 65 %. Emellertid började de öppna såren från inbördeskriget att läka då Calderón återvände från exil och valdes in som parlamentsledamot. När Echandi tog över föll priset på kaffe och bananer vilket blev ett allvarligt slag för den costaricanska ekonomin. Regeringen stiftade då lagen för ekonomiskt främjande, *Ley de fomento económico*. Lagen skapande en speciell fond för industrier och jordbruk med ekonomiska problem. Fonden var till stor hjälp för kaffeindustrin som räddades ur krisen. De diplomatiska relationerna med Kuba bröts i och med att kommunisterna tog makten. Echandis mandatperiod karakteriserades av polemik då han ville föra en mer konservativ politik men mötte starkt motstånd i parlamentet som hade socialdemokratisk majoritet. Calderón-anhängarna delade inte heller Echandis politik.

Korruptionsnivån sjönk i Costa Rica efter inbördeskriget även om det förekom om än i mindre grad än i andra Latinamerikanska länder.⁶⁰ Andelen konstitutionsbrott visar att Costa Rica under 50-talet var på en internationellt låg nivå.⁶¹ Konstitutionalitetskontroller hade sedan Costa Ricas självständighet varit sporadiska och tillfälliga. Det var inte för än år 1937 när civilprocesslagen *Código de procedimientos civiles* antogs som en institutionaliserad konstitutionalitetskontroll inrättades. Innan dess hade principen om konstitutionell suveränitet inte varit gällande, i alla fall inte i praktiken. Två tredjedelar i plenum krävdes från och med då i högsta domstolen för att en lag, förordning eller dekret skulle kunna förklaras som ett brott mot

---

⁶⁰ Booth (1999), 449: Pérez, 143f, 146-149, 152-157: Wilson, 55, 63.

⁶¹ Asociación Estudios para el Futuro. *Primer Informe Centroamericano de Gobernabilidad: Costa Rica*. San José, 2007, 358f.

konstitutionen. Lagen behölls efter inbördeskriget och blev artikel tio i den costaricanska konstitutionen.⁶²

Civilsamhället fick under den här perioden rättigheter garanterade i konstitutionen. Det fanns en hög andel intressegrupper från olika parter i samhället. Företag, speciellt inom jordbruksnäringen, var aktiva att påverka politiken genom lobbying och ekonomiskt stöd till ledamoters valkampanjer. Den katolska kyrkan spelade en viktig roll i det costaricanska civilsamhället både innan och efter inbördeskriget och utövade inflytande på politiken. Det politiska klimatet under 50-talet, med det kalla kriget och förbudet mot PVP i åtanke, förminskade fackföreningarnas inflytande. Den katolska kyrkan som politisk aktör förde dock i en stor utsträckning en liknande agenda och försvarade arbetarnas rättigheter.⁶³ Civilsamhället kan betecknas som fritt och självständigt i Costa Rica under denna tid.

Tabell 5 Analysram 1949-1962

År	Förutsättningar för konsolidering							
	Beteendemässig	Attitydsmässig	Konstitutionell	Civilsamhället	Politiskt samhälle	Rättsstat	Statsbyråkrati	Ekonomiskt samhälle
1949-1962	-	-	-	X	-	X	X	X

Vid en översikt av förutsättningarna för demokratisk konsolidering under perioden 1949-1962 kan civilsamhälle, rättsstaten, statsbyråkrati och ekonomiskt samhälle anses uppfyllda. Många förutsättningar fanns dock redan på plats innan transitionen. De tre invasionsförsöken under denna period förhindrar en beteendemässig konsolidering. Det politiska samhället uppfylls inte eftersom kommunistpartiet PVP är uteslutet från att delta i val. Konstitutionell och attitydsmässig förutsättning uppfylls inte då det ännu inte går att bedöma tendenser ur valdeltagande.

⁶² Sáenz Carbonell, Jorge Francisco. *El Derecho. I Costa Rica en el siglo XX*, Rodríguez Vega, Eugenio (red.), 40-43. 3 uppl. San José: Editorial Universidad Estatal a Distancia, 2004.

⁶³ Quesada Camacho et al., 63-66: Wilson 68ff, 73f.

4.3 1962-1974

Tabell 6 Presidentval 1962, 1966 och 1970⁶⁴

År	Segerkandidat (Parti)	Procent röster	Segrarens parti med majoritet i parlamentet
1962	Francisco Orlich (PLN)	50 %	Ja
1966	José Trejos Fernández (Unificación Nacional)	51 %	Nej
1970	José Figures Ferrer (PLN)	54 %	Ja

Kommentar: PLN-Partido Unión Nacional.

Tabell 7 Parlamentsval 1962, 1966 och 1970⁶⁵

År	PLN	PUN	PRN	UN	Övriga	Valdeltagande
1962	49 %	13 %	33 %	-	5 %	81 %
1966	49 %	-	-	43 %	8 %	82 %
1970	51 %	-	-	36 %	13 %	83 %

Kommentar: PLN-Partido Liberación Nacional, PUN-Partido Unión Nacional, PRN-Partido Republicano Nacional, UN-Unificación Nacional.

1962 års presidentval vanns av Francisco Orlich från PLN. PUN ställde upp med Ulate som kandidat och PR ställde upp med Calderón som hade hopp om att åter bli president. Orlich vann presidentskapet klart. Calderóns deltagande och senare acceptans för resultatet var av stor symbolisk vikt för den demokratiska legitimiteten. Alla de politiskt involverade var förtrodda i valinstitutionerna, vallagarna och valmekanisemerna. Den tidigare mandatperioden hade karaktäriserats av svårigheter för den verkställande makten att få igenom sina beslut då de inte hade majoritet i parlamentet, efter 1962-årsval var detta inte längre ett problem då PLN även fick majoritet i parlamentet.⁶⁶ Valdeltagandet steg till 81 % i parlamentsvalet och Costa Rica hade på ett intervall av tre val haft ett ökande valdeltagande. Uppfattningen om det demokratiska systemets legitimitet framstår som etablerad och obestridlig.

PLN och Orlich fortsatte att föra sin socialdemokratiska politik och fördelningspolitik. Man genomförde stora satsningar på jordbrukssektorn, speciellt i kaffeindustrin för att öka lönsamheten per hektar. Den offentliga sektorn utökades och ledde till en ökad levnadsstandard för under- och medelklassen. Inkomstskillnaderna minskade. Under Orlich styre gick även Costa Rica med i Mercomun (den centralamerikanska gemensamma marknaden) och Costa Ricas BNP växte genomsnittligt med 6 % per år

⁶⁴ Booth (1998), 67.

⁶⁵ Wilson, 48.

⁶⁶ Pérez, 158.

under 60-talet vilket gjorde Costa Rica till den tredje snabbast växande i Latinamerika. I och med inträdet i Mercomun, bröt Costa Rica sin mångåriga isolering från dess centralamerikanska grannländer. Costa Rica försökte under 60-talet i så stor omfattning som möjligt ersätta utländska varor med inhemska för att främja landets egen industri och minska beroendet av utländska import. Detta kallas på engelska *Import Substitution Industrialization* (ISI). ISI betraktas av många som en allt för stor statlig intervention i ekonomin. Emellertid var det inte någon fråga om planekonomi och Costa Ricas ekonomi behöll sin pluralistiska form.⁶⁷

Inför valet 1966 kom Calderón och Ulate att tillsammans stödja *Unificación Nacional* kandidat José Joaquín Trejos. *Unificación Nacional* bildades innan valet som en allians mellan PUN och PRN och ersatte dessa partier. Partiet gick till val med ett starkt motstånd mot statens intervention i ekonomin. Det costarricanska partisystemet tog mer och mer formen av ett två-partisystem, trots dess proportionerliga valsysteem. Den stora skiljelinjen var reformism-konservatism. Denna skiljelinje representerades tidigare under 1800-talet av liberaler och konservativa. Efter 1949 representerades skiljelinjen av PLN och PUN, och sedan 1966 av UN. Echandi ställdes visserligen inför en del problem med att genomföra sin politik, men Costa Rica var aldrig när någon regeringskris. Väljarstödet för PLN och dess motståndarpartier (PUN, PR, UN) har överstigit 20 % för minst två partier i varje val sedan 1949. Kriterierna för ett fungerande och stabilt partisystem kan därför vid mitten av 60-talet betecknas som uppfyllda.

Trejos kom att göra ett framgångsrikt val. Trejos vann presidentskapet med väldigt liten marginal, endast 4,220 rösters marginal av 441,400 totalt. *Unificación Nacional* förmådde inte att få majoritet i parlamentet. Under Trejos styre inleddes en konservativ period som inte sällan möttes av motstånd från PLN. Trejos försökte förminska de statliga utgifterna och utlandsskulden. Ett led i detta var att privatisera bankväsendet. PLN:s parlamentsledamoter svor trohet till nationaliseringsprincipen och var eniga i sitt beslut att bankerna skulle förbli i statens ägo. Emellertid var Trejos-regeringen nära att vinna, då de endast förlorade omröstningen med tre röster. En annan viktig händelse var att *Unificación Nacional* med stöd från PLN begränsade de autonoma institutionernas självständighet genom en artikelreform i konstitutionen. Hädanefter blev självständigheten endast administrativ. Beslutet föregicks av åtstrammingsdiskussioner.

---

⁶⁷ Booth (1999), 440, 449f; Wilson, 47, 94-97.

Den största bedriften under denna mandatperiod var att Trejos-regeringen redde upp statsfinanserna. När Trejos tillträdde ökade Costa Ricas inkomster med 8 % i snitt, medan utgifterna ökade med 12 % i snitt. 1968 hade Trejos vänt denna utveckling. 1970 togs lagen om förbud för presidentiellt återval bort.⁶⁸

Inför 1970 års val ställde José Figures upp för en tredje gång i presidentvalet och Mario Echandi var UN:s kandidat. Figures vann presidentvalet och PLN fick majoritet i parlamentet. Valdeltagandet ökade i parlamentsvalet, därmed fortsatte den attitydsmässiga positiva inställningen till demokrati. Det Costa Rica som Figures nu skulle ta över hade förändrats drastiskt jämfört med land Figures var president över den senaste gången (1953-1958). Costa Ricas befolkning hade mer än fördubblats, landets ekonomi hade förändrats. Jordbruket stod 1950 för 41 % av landets totala BNP och år 1970 hade den andelen halverats. Statens utgifter uppmättes till 10,6 % av BNP:n 1970 medan de år 1950 hade stått för 5,4 %. Regeringen inriktade sig under Figures tredje presidentskap på att fördjupa redan existerade reformer och utöka den statliga interventionen i ekonomin. Den förda politiken var inte sällan mött med polemik i parlamentet. På den internationella arenan öppnade Costa Rica 1970 diplomatiska relationer med Sovjetunionen. Flera samarbetsavtal undertecknades. Detta var mycket känsligt och oppositionen fördömde kraftigt den förda politiken. Ett allvarigare problem var dock de högerdiktaturer som hade uppstått i resten av Centralamerika. De costaricanska politikerna blev ständigt påmind om oroligheterna i Nicaragua och Guatemala. Emellertid klarade Costa Rica sig undan någon inblandning i de lokala konflikterna.⁶⁹

Den demokratiska utvecklingen under 60- till 70-talets mitt var god. Alla politiska aktörer var förtrodda i den demokratiska ordningen och de politiska aktörerna agerade enligt de demokratiska spelreglerna. Stödet för en icke-demokratisk regim var obefintlig, dels på massnivå, där valdeltagandet ökade och dels på elitnivå där konstitutionsbrotten fortfarande var begränsade och i nivå med västeuropeiska demokratier. Graden av korruption var inte anmärkande. Valen var fria, rättvisa och avsaknade valfusk. Därför kom Robert Dahl att klassificera Costa Rica som en polyarki år 1971, tillsammans med länder som Sverige, Västtyskland, Storbritannien.⁷⁰

---

⁶⁸ Booth (1999) 441f: Pérez, 163ff: Quesada Camacho et al., 50: Wilson, 98f: Yashar, 82-90.

⁶⁹ Booth (1999), 440: Pérez, 166, 168-175: Wilson, 99.

⁷⁰ Asociación Estudios para el Futuro, 358f: Booth (1999), 449: Dahl, 248.

Civilsamhället var under under 60-talet fritt och självständigt. Civilsamhället blev också starkare under denna period då fler medborgare hade genomgått utbildning och således förstärkte sina politiska resurser. Detta visade sig inte minst under Trejos tid som president, då civilsamhället kom att påverka politiken i hög grad, inte minst genom påtryckningar från kaffeindustrin och landets övriga industri.⁷¹

Tabell 8 Analysram 1949-1974

År	Förutsättningar för konsolidering							
	Beteendemässig	Attitydsmässig	Konstitutionell	Civilsamhället	Politiskt samhälle	Rättsstat	Statsbyråkrati	Ekonomiskt samhälle
1949-1962	-	-	-	X	-	X	X	X
1962-1974	X	X	X	X	-	X	X	X

De tre första förutsättningarna som är mer av en aktörsmässig karaktär är vid 70-talets mitt helt uppfyllda. Den beteendemässiga, den attitydsmässiga och den konstitutionella konsolideringen kan under perioden 1962-1974 anses uppfylld då inga störningar eller kupp försök ägde rum. Samtidigt var antalet konstitutionsbrott under 60- och 70-talet internationellt sett låga och valdeltagandet var högt och ökande.⁷² Legitimiteten för det demokratiska systemet kan därför betecknas som god, så väl på mass- som elitnivå. Av de fem politiska arenorna är förutsättningarna oförändrade gentemot den förra analysperioden (1949-1962). Det ekonomiska samhället behåller sin pluralistiska form och civilsamhället är fritt och självständigt. Den enda förutsättningen som kvarstår för att en demokratisk konsolidering skall komma på plats är det politiska samhället, där förbudet av kommunistpartiet PVP förhindrar en konsolidering.

⁷¹ Booth (1998), 93-100; Pérez: 159-175; Quesada Camacho et al., 63-66.

⁷² Asociación Estudios para el Futuro, 358f.

4.4 1974-1986

Tabell 9 Presidentval 1974, 1978 och 1982⁷³

År	SeGERKandidat (Parti)	Procent röster	SeGrarens parti med majoritet i parlamentet
1974	Daniel Obuder (PLN)	44 %	Nej
1978	Rodrigo Carazo Odio (PUSC)	51 %	Nej
1982	Luis Monge Alvarez (PLN)	54 %	Ja

Kommentar: PLN-Partido Liberación Nacional.

Tabell 10 Parlamentsval 1974, 1978 och 1982⁷⁴

År	PLN	PUSC ^a	UN	Övriga	Valdeltagande
1974	41 %	-	25 %	34 %	80 %
1978	39 %	43 %	-	18 %	81 %
1982	55 %	29 %	-	16 %	79 %

Kommentar: ^a 1978 års val avser CU- Coalición Unión, PLN-Partido Liberación Nacional, PUSC- Partido Unidad Social Cristiana, UN-Unificación Nacional.

1974 års val vanns av PLN:s kandidat Daniel Obuder. PLN fick emellertid inte majoritet i parlamentet utan en koalition av *anti-liberación*-partier (anti-PLN) fick den parlamentariska makten. Innan valet hade det internationella priset på olja ökat mycket kraftigt. Obuder fick efter valet ta över ett Costa Rica vars tillväxt nu sjönk som en sten. För att åtgärda de ekonomiska bekymren fokuserade Obuder-regeringen på att förbättra prissättningen av de agrikultura produkterna som var landet mest betydande exportvara. Den ekonomiska kris som uppstod efter chock-höjningen på olja ledde till höga nivåer av social protest, exempelvis strejker. Fackföreningarna fick under andra hälften av 70-talet något av ett återupplivande. Dess makt var nu tillbaka på den nivå som de hade under 40-talet. Under 70-talet beräknades 19 % av landets befolkning vara medlem i någon fackförening och varje familj var medlem i minst 1,5 förening/-ar. Civilsamhället levde i högsta grad. Obuder-regeringen karaktäriserades av en stark social agenda, med intresse för arbetsklassfrågor.⁷⁵

År 1975 kom ett avgörande beslut som skulle läka alla sår från inbördeskriget 1948. *Tribunal Supremo de Elecciones* förklarade förbudet mot kommunistpartiet PVP som ett brott mot konstitutionen och förbudet hävdades. I samband med att inget parti längre var uteslutet från att delta i den offentliga politiken, samt att andelen konstitutionsbrott var på en forsatt låg nivå under 70-talet, kan Linz och Stepans förutsättningar för en

⁷³ Booth (1998), 67.

⁷⁴ Wilson, 49.

⁷⁵ Booth (1999), 445ff: Pérez, 175-178.

konsoliderad demokrati år 1975 anses som uppfyllda. Utöver legaliseringen av PVP kom även Costa Rica att återuppta sina diplomatiska relationer med Kuba.⁷⁶

1978 års val stod mellan PLN och en koalition under namnet *Coalición Unión* som senare 1982 skulle ta namnet *Partido Unidad Social Cristiana*. *Coalición* var en sammanslutning av flera PLN-kritiska partier som under den tidigare mandatperioden hade utgjort en majoritet i parlamentet. De representerade det konservativa i den traditionella costaricanska politiska skiljelinjen. PVP ställde upp i president- och parlamentsvalet och Costa Ricas demokrati kan då definitivt anses ha konsoliderats. Demokratin är från och med detta år ”the only game in town”. *Coalición Unións* Rodrigo Carazo vann presidentvalet men fick inte majoritet i parlamentet som i stället tillföll PLN.

Carazo hade en tuff tid som president. Han började omedelbart att gå till angrepp mot PLN:s ekonomiska modell och då speciellt *Import Substitution Industrialization*-strategin, som syftade till att ersätta utländska varor med inhemska. Carazo menade att om industrier inte kan förmå att överleva utan statlig inblandning borde de låtas gå under. Detta förslag möttes av stort motstånd, även inom *Coalición Unión*, och blokerades. 1978 året då Carazo tog över skulle Costa Rica gå in i landets största ekonomiska kris sedan den stora depressionen på 30-talet. Kaffepriserna sjönk och en andra höjning av oljepriserna inträffade. Läget förvärrades än mer när Mercomun-samarbetet upplöstes av inbördeskrig i Nicaragua och El Salvador. Sönderfallet av den centralamerikanska tullunionen Mercomun var ett allvarligt slag för den costaricanska ekonomin då 29 % av landets export var från tillverkningsindustrin och av den andelen gick 80 % till länder inom tullunionen. Utan de beskyddande tullavgifterna blev de costaricanska varorna inte konkurrenskraftiga. Regeringen tog kraftiga internationella lån för att stabilisera den ekonomiska situationen. Carazo försökte med alla medel för att åtgärda de ekonomiska problemen, men hans förslag möttes inte sällan motstånd i parlamentet. 1979 tappade regeringen helt kontrollen över ekonomin och fram till valåret 1982 skenade ekonomin.⁷⁷

---

⁷⁶ Asociación Estudios para el Futuro, 358f; Booth (1999), 445ff; Gunson, Phil, et al. *The dictionary of contemporary politics of Central America and the Caribbean*. London: Routledge, 1991, 85; Pérez, 176ff.

⁷⁷ Pérez, 179-182, 195f; Wilson, 98f, 103f.

Missnöjda av Carazos styre och den ekonomiska krisen valde costaricanerna 1982 PLN:s Luis Monge till president och PLN fick också majoritet i parlamentet. 1983 hade Costa Rica uppnått en av världens största utlandsskulder. Men under Monges regering skapades ett konsensus över hur den ekonomiska krisen skulle lösas. Costa Rica kom tillsammans med bland annat Internationella valutafonden, USA och europeiska regeringar överens om ett strukturellt anpassningsprogram. Anpassningsprogrammet innebar en kraftig liberalisering av ekonomin och en minskning av statens budget och arbetskraft. De nyliberala reformerna gjorde att statens andel i BNP minskade från 11 % till 8,6 % från 1985 till 1994. De stora nedskärningarna väckte stora protester, men tilltron till demokratin och demokratiska tillvägagångssätt var fortfarande stark. Demokratin hade blivit ”the only game in town”.⁷⁸

Vid en översikt av valen befann sig valdeltagandet på en fortsatt hög nivå under perioden 1974-1986. Konstitutionsbrotten var kvar på en begränsad nivå internationellt sett. Legitimiteten var således stark så väl hos folket som hos de styrande. Graden av korruption ökade något under 80-talet, även om Costa Rica stack ut som ett latinamerikanskt land med en låg nivå av korruption.⁷⁹

Tabell 11 Analysram 1949-1986

År	Förutsättningar för konsolidering							
	Beteendemässig	Attitydmässig	Konstitutionell	Civilsamhället	Politiskt samhälle	Rättsstat	Statsbyråkrati	Ekonomiskt samhälle
1949-1962	-	-	-	X	-	X	X	X
1962-1974	X	X	X	X	-	X	X	X
1974-1986	X	X	X	X	X	X	X	X

Det sista kriteriet som saknades i den tidigare analysperioden ”avsaknad av partier uteslutna från att ställa upp i val” uppfylls under denna period. De övriga kriterierna förblir oförändrade i denna period och Costa Rica konsoliderades utifrån ett

⁷⁸ Booth (1999), 448f; Pérez, 197; Wilson, 115-132.

⁷⁹ Asociación Estudios para el Futuro, 358f; Sáenz Carbonell, 18ff

maximalistiskt perspektiv år 1978 när det tidigare förbjudna kommunistpartiet PVP ställde upp i president- och parlamentsvalet.

5 Slutsats

Syftet med studien var att undersöka när Costa Ricas demokrati konsoliderades utifrån ett maximalistiskt perspektiv. Eftersom fler och mer omfattande förutsättningar skall vara på plats för konsolidering utifrån ett maximalistiskt perspektiv, har uppsatsens teoretiska utgångspunkt varit att en konsolidering skulle inträffa senare än vad som hade varit fallet utifrån ett minimalistiskt synsätt. Sedan 1953 har Costa Rica oavbrutet haft fria och rättvisa val, vilket gör landet till Latinamerikas längst varande demokrati. De tidiga demokratierna som än i dag lever har i demokratiseringsforskningen i en viss mån frånsatts. Därför har det saknats forskning kring när Costa Rica konsoliderades utifrån ett maximalistiskt perspektiv och det har gjort ämnet intressant att forska i. För att besvara uppsatsens syfte valdes Linz och Stepanns teori om demokratisk konsolidering som studiens teoretiska perspektiv. Med utgångspunkt i operationaliseringar av teorin skapades en analysram som fungerade som ett analysverktyg för att utröna svar på uppsatsens frågeställning. Analysramen applicerades senare på empiriskt material kring Costa Rica och dess demokratiska utveckling. Utifrån analysen gick det att besvara uppsatsens syfte och frågeställningar: *Finns de aktörmässiga och strukturella förutsättningarna för konsolidering på plats under perioden 50- och 60-talet? Finns de aktörmässiga och strukturella förutsättningarna för konsolidering på plats under perioden 50- och 60-talet?*

Analysen kommer fram till att Costa Ricas demokrati konsoliderades utifrån ett maximalistiskt perspektiv år 1978 när det tidigare förbjudna kommunistpartiet *Partido Vanguardia Popular* tilläts att kandidera i president- och parlamentsvalet igen. Från och med då var inga partier uteslutna från att delta i fria och rättvisa val. Konsolideringen förgicks av ett inbördeskrig som resulterade i en ny konstitution i vilken man förbjöd det kommunistiska partiet som konsekvens av inbördeskriget. Många av de förutsättningar som Linz och Stepan identifierar för en demokratisk konsolidering föll på plats i och med den nya demokratiska konstitutionen. I konstitutionen lades de strukturella grunderna för en demokratisk konsolidering: självständiga statliga institutioner med kontrollfunktioner inrättades, civila och politiska fri- och rättigheter garanterades och grunden till det politiska systemet etablerades. Kort efter invigningen av konstitutionen försökte emellertid vissa politiska krafter, som hade misst inflytande efter inbördeskriget, att återvinna makten genom att vidta odemokratiska medel. Dessa försök nådde dock ingen framgång. Under 60-talet blev de mer aktörmässiga

förutsättningarna för demokratisk konsolidering uppfyllda. Ex-presidenten Rafael Ángel Calderón Guardia som tidigare var huvudorsaken till det costaricanska inbördeskriget kom tillbaka från exil, deltog i politiken och rättade sig efter den demokratiska ordningen. Folket och de politiska krafterna blev under denna period förtrodda och invanda det demokratiska systemet som uppfattades som legitimt. Vid mitten av 70-talet legaliserades det kommunistiska partiet igen och 1978 deltog de i val för första gången sedan 1944. Demokratin kan då ha ansetts blivit, för att citera Linz och Stepan, ”the only game in town”. Ett bevis för detta var den stora ekonomiska kris med bakgrund i oljekrisen som inträffade i landet i början av 80-talet. Trots svåra tider och stort tryck på det demokratiska systemet överlevde det och tilltron till demokrati förblev stark.

Uppsatsens ansats om att konsolideringen skulle inträffa senare utifrån ett maximalistiskt perspektiv kan således anses stämma. Intressant vidare forskning kring ämnet kan exempelvis vara djupdykningar i någon enskild förutsättning då denna studie har omfattat alla förutsättningar. Det vore därför intressant att forska vidare kring de politiska aktörernas beteende och dess betydelse för konsolidering, speciellt med tanke på Andreas Schedlers orsaksamband, där beteende ses med bakgrund av strukturella och attitydsmässiga faktorer.

Referenser

Asamblea Legislativa de la República de Costa Rica. Constitución Política de Costa Rica. 1949.

http://www.asamblea.go.cr/centro_de_informacion/biblioteca/Paginas/Constituci%C3%B3n%20Pol%C3%ADtica%20de%20Costa%20Rica.aspx (Hämtad 2013-12-10).

Asociación Estudios para el Futuro. *Primer Informe Centroamericano de Gobernabilidad: Costa Rica*. San José, 2007.

Booth, John A. *Costa Rica: Quest for Democracy!* Boulder: Westview Press, 1998.

Booth, John A. Costa Rica: The Roots of Democratic Stability. I *Democracy in Developing Countries: Latin America*. Diamond, Larry et al. (red.), 429-467. 2 uppl. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1999.

Carjaval Herrera, Mario. *Actitudes Políticas del Costarricense: Análisis de opinion de dirigentes y partidarios*. San José, Editorial Costa Rica, 1977.

Creedman, Theodore S. *Historical Dictionary of Costa Rica*. 2 uppl. Meutchen: The Scarecrow Press, 1991.

Dahl, Robert A. *Polyarchy: Participation and opposition*. New Haven: Yale University Press, 1971.

Diamond, Larry. Toward Democratic Consolidation. *Journal of Democracy*. 5 no.3 (1994): 4-17.

Diamond, Larry et al. *Consolidating the Third Wave Democracies: Regional challenges*. Baltimore: The John Hopkins University Press, 1997.

Esaiasson, Peter et al., *Metodpraktikan*. 4 uppl. Stockholm: Nordstedts Juridik AB, 2012.

Gunson, Phil, et al. *The dictionary of contemporary politics of Central America and the Caribbean*. London: Routledge, 1991.

Grugel, Jean. *Democratization: A Critical Introduction*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2002.

Huntington, Samuel P. *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century*. Norman: University of Oklahoma Press, 1991.

- Karl, Terry Lynn. Dilemmas of Democratization in Latin-America. *Comparative Politics*. 23 no.1 (1990): 1-21.
- Karl, Terry Lynn. The Hybrid Regimes of Central America. *Journal of Democracy*. 6 no.3 (1995), 72-86.
- Linde, Jonas och Ekman, Joakim. *Demokratiseringsprocesser: Teoretiska ansatser och empiriska studier*. Lund: Studentlitteratur AB, 2006.
- Linz, Juan J och Stepan, Alfred. *Problems of Democratic Transition and Consolidation*. Baltimore: The John Hopkins University Press, 1996.
- Molina, Iván och Palmer, Steven P. *Historia de Costa Rica*. San José: Editorial Universidad de Costa Rica, 1997.
- O'Donnell, Guillermo. Illusions and Conceptual Flaws. *Journal of Democracy*. 7 no.4 (1996): 160-168.
- Paige, Jeffery M. *Coffee and Power: Revolution and the Rise of Democracy in Central America*. Cambridge: Harvard University Press, 1997.
- Pateman, Carole. *Participation and Democracy Theory*. Cambridge: Cambridge University Press, 1970.
- Pérez Brignoli, Héctor. *Breve Historia Contemporánea de Costa Rica*. Ciudad de México: Fondo de Cultura Económica, 1997.
- Quesada Camacho, Juan Rafael et al. *Costa Rica Contemporánea: Raíces del Estado de la Nación*. San José: Editorial de la Universidad de Costa Rica, 1999.
- Sáenz Carbonell, Jorge Francisco. El Derecho. I *Costa Rica en el siglo XX*, Rodríguez Vega, Eugenio (red.), 35-70. 3 uppl. San José: Editorial Universidad Estatal a Distancia, 2004.
- Schedler, Andreas. What is Democratic Consolidation?. *Journal of Democracy*. 9 no. 2 (1998): 91-107.
- Schedler, Andreas. Measuring Democratic Consolidation. *Studies in Comparative International Development*. 36 no. 1 (2001): 66-92.
- Silander, Daniel. *Democracy From the Outside-In?*. Växjö: Växjö University Press, 2005.
- Smith, Peter. *Democracy in Latin America*. New York: Oxford University Press, 2005.

Thurén, Torsten. *Källkritik*. 3 uppl. Stockholm: Liber AB, 2013.

Wilson, Bruce M. *Costa Rica: Politics, Economics, and Democracy*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, 1998.

Yashar, Deborah J. Civil War and Social Welfare: The Origins of Costa Rica's Competitive Party System. I *Building Democratic Institutions: Party Systems in Latin America*. Mainwaring, Scott et al. (red.), 72-99. Stanford: Stanford University Press, 1995.